

o va avea cu Julek, atentatul acestuia neizbutind, se va strădui să pătrundă în sufletul lui, să-i găsească cu intuiția pedagogului punctele nevralgice și să-i dovedească netemeinicia falselor principii pentru care luptă. Dramatismul și asemănarea conflictului amintesc de piesa Luciei Demetrius *Cumpăna* (1949). Duelul este desigur inegal. De o parte, experiența și rațiunea unui om trecut prin școala vieții, de altă parte, exaltarea oarbă față de poza veșnic căutată a lui Okulicz. Chiar dacă criza produsă în conștiința lui Julek de cuvintele lui Jagmin se consumă în afara scenei, prin finalul antrenant al piesei, autorul demonstrează victoria forțelor noului, reflectând veridic dezvoltarea socială. Profilul moral al comunistului Jagmin este umbrat însă de unele slăbiciuni nepotrivite. Deși mereu activ, este prezentă în comportarea lui o anume aplecare spre interiorizarea reflexivă, generată de o pasivitate de esență fatalistă. În unele momente dramatice manifestă o ezitare în acțiune, care prejudiciază clarității conflictului. În prima formă a piesei — cea din 1947 — deși recunoștea în Okulicz un dușman învederat, îl lasă să scape¹. În varianta a doua, Kruczkowski a îndreptat acest neajuns. Pe de altă parte, din cauza relațiilor care-l leagă pe Jagmin de familia Okulicz, conflictul social-politic se subțiază simțitor, apărind estompat, pe primul plan impunându-se conflictul familial, ceea ce scade din valoarea piesei.

Personaje necesare pentru a nuanța coloritul fundalului social, soții Lemański, la care locuiește familia Okulicz, refugiată din Varșovia, întrunesc psihologia oscilantă a micului burghez, cu urechea aplecată zvonurilor și gândul ațintit spre trecut. Printr-un dialog cu ascuțiri satirice, bine stăpinit, autorul reliefează egoismul și falsa adaptare la noile condiții de viață a acestor cameleoni sociali, care ajung fără să ezite pînă la trădare pentru a-și pune pielea la adăpost.

Cu toate slăbiciunile pomenite, *Revanșa* se remarcă prin dramatismul intens al situațiilor și ascuțimea conflictelor, prin arta de a construi dialogul și originalitatea temei.

« Operele lui Kruczkowski — opina Z. Jakubowski — sînt fără îndoială scrieri de cea mai mare valoare, care militează și inspiră respectul și dragostea față de lupta pentru libertatea și demnitatea umană, disprețul față de nedreptate »². Această nobilă pasiune ideologică a dat naștere în 1949 la cea de a doua operă scenică, *Nemții* (*Niemcy*), care îi conferă autorului aprecierea de cel mai mare dramaturg contemporan din Polonia³. Creație de înaltă ținută artistică, piesa a trecut peste hotare numele autorului⁴. Apărută în ajunul constituirii Republicii Democrate Germane, drama a jucat un rol deosebit de important în fomarea unei noi atitudini etice față de poporul german. Telurile sociale comune ale clasei muncitoare din Polonia și Germania au constituit fundamentul pe care s-au dezvoltat legăturile de prietenie și considerația reciprocă între cele două popoare. Cu toate experiențele triste încercate de națiunile cotate în timpul războiului, « Nemții sînt oameni » (acesta era titlul inițial) este leit-motivul operei. Într-un discurs rostit la

¹ Cf. A. PIOTROVSKAIA, Postfața la L. KRUCZKOWSKI, *Избранное*, Moscova, 1955.

² ZYGMUNT JAKUBOWSKI, *La littérature polonaise contemporaine*, ed. « Polonia », Varșovia, 1955, p. 35.

³ *Ibid.*, Cf. și ZYGMUNT GREN, *Dramat i przypominienia*, « Życie literackie », Cracovia, nr. 43 (23 octombrie), an. V (1955), p. 1—2.

⁴ Piesa a fost prezentată pe scenele mai multor capitale europene: Varșovia, Praga, Sofia, Berlin, Roma, Londra, Paris, Viena, Helsinki, Tokio, Bruxelles, Bratislava ș.a.